Kaupunginhallitus 23.11.2026 § 368

§ 368

Vuoden 2027 talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen (Kv-asia) (Pöydälle 9.11.2026)

Valmistelijat / lisätiedot:
Jyrkkä Maria
Skyttä Samuli
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mykkänen Kai

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto

1

hyväksyy liitteenä olevan talousarviokirjan mukaisesti vuoden 2027 talousarvion ja taloussuunnitelman 2028-2029 liitteineen,

2

hyväksyy liitteeltä ilmenevät päätösehdotukset valtuutettujen raha-asia-aloitteisiin ja toteaa aloitteet loppuun käsittelyiksi,

3

oikeuttaa kaupunginjohtajan korvaamaan talousarvioon merkityn peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahaston tuottojen 15 milj. euron käytön vastaavan suuruisella lainanotolla, jos lainanotto on edullisempaa kuin rahastojen käyttö. Rahaston purku voidaan korvata talousarvion ylittävillä rahoitustuotoilla,

4

oikeuttaa teknisen lautakunnan jatkamaan vuoden 2026 talousarviossa erikseen nimettyjen keskeneräisiksi jäävien kiinteiden rakenteiden ja laitteiden rakentamista tai rakennuttamista niille aiemmin osoitettujen kokonaismäärärahojen rajoissa,

5

oikeuttaa konsernihallinnon tekemään talousarvioon ja taloussuunnitelmaan valtuustokäsittelystä aiheutuvat sekä muut talousarvion oikeellisuutta, informatiivisuutta tai kieliasua parantavat muutokset ja tarkennukset, jotka eivät poikkea hyväksytyn talousarvion ja taloussuunnitelman sisällöstä, eivätkä oleellisesti muuta tuloslaskelman tilikauden tulosta eikä rahoitusosaa.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Vuoden 2027 talousarvio- ja taloussuunnitelman perusteet

Talousarvio 2027 ja taloussuunnitelma 2028–2029 perustuu Espoo-tarinan keskeisiin linjauksiin, valtuuston 8.6.2026 päätökseen vuoden 2027 talousarvion sekä vuosien 2028–2029 taloussuunnitelman kehyksestä sekä veroprosenteista vuodelle 2027.

Valtuuston päätökset pitävät sisällään talouden tasapainotuksen neuvottelutuloksen. Kaupunginjohtaja on valtuuston kehotuksen mukaisesti ryhtynyt jatkovalmisteluihin neuvottelutuloksen mukaisesti.

Taloussuunnitelmavuosien verotulojen ja valtionosuuksien arviot on tehty 9/2026 Kuntaliiton päivittämän verokehikon sekä valtiovarainministeriön valtionosuus- ja painelaskelmien pohjalta.

Talouskasvu vahvistuu – kuntatalouden näkymät säilyvät haastavina

Valtiovarainministeriön syksyn 2026 taloudellisen katsauksen mukaan Suomen talouden kasvu on vahvistunut aiemmin ennakoitua nopeammin. Talouskasvua vauhdittavat erityisesti puolustushankinnat, datakeskusinvestoinnit ja energiasiirtymään liittyvät hankkeet, vaikka asuntorakentamisen kehitys on edelleen vaimeaa. Kotitaloudet suhtautuvat kulutukseen edelleen varovaisesti, mutta kulutuksen odotetaan kasvavan luottamuksen vahvistuessa.

Julkisen talouden näkymät ovat kuitenkin edelleen vaikeat. Talouden kasvusta huolimatta julkisyhteisöjen alijäämä pysyy suurena koko ennustejakson ajan, eikä talouskasvu yksin riitä pysäyttämään velkasuhteen kasvua. Julkisyhteisöjen velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan nousevan noin 90 prosenttiin vuonna 2026 ja edelleen lähes 98 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Kuntatalouden toimintaympäristö säilyy haastavana. Kuntien menojen kasvua ylläpitävät muun muassa palkkaratkaisujen vaikutukset ja työllisyyspalvelujen järjestämiseen liittyvät kustannukset. Samalla kuntien investointitarpeet pysyvät merkittävinä. Valtiovarainministeriö ennustaa Suomen bruttokansantuotteen kasvavan 1,6 prosenttia vuonna 2026, 1,8 prosenttia vuonna 2027 ja 1,5 prosenttia vuonna 2028. Talouskasvun arvioidaan vahvistavan veropohjaa, mutta työllisyyden hidas koheneminen ja veroperustemuutokset rajoittavat julkisen talouden tulojen kasvua lähivuosina.

Kuntahallinnon rahoitusasema on edelleen rakenteellisesti heikko. Vaikka taloussuhdanteen paraneminen tukee verotulojen kehitystä, kuntatalouden menojen kasvu jatkuu tuloja nopeampana. Tästä syystä kuntatalous edellyttää lähivuosina edelleen tuottavuuden parantamista, palvelujen järjestämistapojen uudistamista sekä talouden tasapainottamista, jotta kuntien investointikyky ja palvelujen rahoitus voidaan turvata pitkällä aikavälillä

Valtionosuudet pienenevät kuluvan vuoden tasosta - rahoitettava palvelutarve kuitenkin kasvaa

Kuntien saamien valtionosuudet pienenevät vuonna 2027 verrattuna vuoteen 2026. Hallituksen päätösperäisiä toimia ovat indeksileikkauksen kiristäminen 2,8 % - yksikköön, joka heikentää kuntien tulopohjaa 91 miljoonalla eurolla. Vuonna 2027 jatkuu jo tänä vuonna toteutunut kevään 2025 kehysriihessä päätetty 75 milj. euron eli noin 2 prosentin lisäleikkaus. Suurin vaikutus kunnille maksettaviin valtionosuuksiin on

perustoimeentulotuen kasvu. Kunnat rahoittavat puolet perustoimeentulotuesta ja ensi vuonna valtionosuuksista vähennetään vuoden 2025 toimeentulotukimenojen toteuma. Tämä on 120 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 toteuma.

Laskelmien mukaan Espoon kaupungin peruspalvelujen valtionosuus ilman sote - uudistukseen liittyviä muutosrajoitin - ja siirtymätasauseriä on vuonna 2027 yhteensä 296 milj. euroa. Veromenetysten kompensaatioiden määrä on 27 milj. euroa, muutosrajoittimen 116 milj. euroa ja siirtymätasauksen 29,7 milj. euroa. Valtionosuuksien ja veromenetysten kompensaatioiden kokonaismääräksi arvioidaan siten noin 469 milj. euroa.

Espoon kaupungin saaman opetuksen- ja kulttuuritoimen valtionosuuden arvioidaan pienenevän lähes 11 milj. euroa vuodesta 2026 ja tilitys on negatiivinen eli n. -2,7 milj. euroa. OKM:n valtionosuuden lopullinen päätös tulee aivan vuoden 2026 lopussa. Rahoituksen ennakoituun pienenemiseen vaikuttaa oppimisen tuen lainsäädännön muutoksen uudet kriteerit, joiden vaikutusarviot ovat talousarviovalmistelun aikana vielä epävarmoja ja lopullinen rahoitus täsmentyy vuoden loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriön laskelmat osoittavat väestörakenteen ja kuntasektorin muutoksen valtakunnan tasolla, mutta Espoon osalta tilanne on hyvin poikkeava. Sote- ja pelastustoimen uudistus muutti kaupunkien rahoituspohjaa ja erityisesti Espoolle muutos on ollut merkittävä. Espoolta leikattiin sote-uudistuksen yhteydessä n. 200 milj. euroa enemmän verotuloja kuin mitä sote-palvelujen järjestämiseen käytettiin rahoitusta. Tätä verotulojen liiallista leikkausta valtio on korvannut sote-muutosrajoittimella ja siirtymätasauksella (sote-erät), mutta ne korvaavat menetetystä rahoituksesta vain osan, n. 60 %. Muutosrajoitin on lisäksi staattinen, eikä sitä koroteta väestönkasvu- tai indeksiperusteisesti. Näin ollen Espoo menettää liikaa leikatun verotulon lisäksi myös verotulojen kasvun, koska staattinen sote-erä ei kehity verotulojen tavoin.

Sote-eriä ei tule rinnastaa peruspalvelujen valtionosuuteen. Sote-erät ovat verotulomenetysten kompensaatioerä, jolla valtion päättämiä verotukseen tehtyjä muutosten vaikutuksia kompensoidaan ja joihin kunnat eivät omilla toimillaan voi vaikuttaa. Sote-erät ovat Espoolta liikaa leikatun verotulon osittaista palautusta, ei todellista valtionosuutta, jolla valtio osallistuu palveluiden rahoittamiseen.

Väestönkasvu sekä erityisesti lasten ja nuorten määrän kasvu keskittyy Espooseen ja muihin isoihin kaupunkeihin. Suurten kaupunkien tulee kyetä vastaamaan kasvavan ja monimuotoistuvan väestön tuomiin haasteisiin ja palvelutarpeisiin.

Valtuuston kehyspäätökseen jälkeen tehdyt tarkennukset

Kaupunginjohtajan talousarvioesitys noudattaa valtuuston 8.6.2026 hyväksymää kehystä tietyin tarkennuksin, joista tähän on koottu keskeisimmät. Esitykseen on vuodelle 2027 korotettu työttömyysetuuksien määrärahavarausta 6,4 milj. euroa. Korotuksella varaudutaan samaan maksutasoon kuin vuonna 2026. Joukkoliikenteen varaukset on päivitetty HSL:n talousarvioesitystä ja Länsimetro Oy:n vastikemaksuja vastaavaksi. Vaikutus vuoden 2027 tuloihin on –4,2 milj. euroa ja menoihin –12,3 milj. euroa.

Kasvun ja oppimisen toimialan tuloarvioihin ja menomäärärahoihin on tehty tarkennuksia, joiden kokonaisvaikutus lisää vuodelle 2027 tuloja 1,1 milj. euroa ja menoja 0,9 milj. euroa.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen palveluissa on tarkastettu lasten ja oppilaiden ennustetut määrät. Perusopetuksen menoja on lisätty oppilasrakenteen muutoksesta johtuvan tuen tarpeeseen. Varhaiskasvatuksen määrärahoihin sisältyy palvelusetelin lisämaksun poistaminen 1.3.2027 alkaen.

Maanmyynnin tuloarviota on pienennetty 17,3 milj. euroa vuodelta 2027. Maanmyynnin suhdanteen arvioidaan edelleen jatkuvan heikompana ja tulojen kertyvän keskimääräistä alhaisemmalla tasolla vuonna 2027.

Verotulojen ja valtionosuuksien arviot on päivitetty syyskuun tietojen pohjalta. Vuoden 2027 verotuloarviota alennettiin 23 milj. euroa ja valtionosuuksien arviota 16 milj. euroa. Kehysvaiheen arviot pohjautuivat syksyn 2025 arvioihin, jotka vuoden aikana ovat muuttuneet mm. hallituksen vuoden 2026 valtionosuuspäätösten osalta. Myös vuosien 2028 ja 2029 osalta verotuloarvioita on alennettu yhteensä n. 58 milj. eurolla.

Investointiohjelmaan on tehty joidenkin hankkeiden ajoitustarkastuksia. Hankkeiden ajoituksen ajoitukset ovat muuttuneet teknisistä syistä, kun hankkeista on tehty mm. kaava - tai rakennuslupavalituksia tai hankkeen suunnittelu tai toteutus on muuten viivästynyt. Lisäyksiä ohjelmaan on tehty siirtokelpoisten rakennusten siirto – ja perustamiskustannuksiin sekä Kauklahden alueelle on lisätty uusi ruotsinkielinen siirtokelpoinen päiväkoti.

Tarkemmat kuvaukset muutoksista ja niiden perusteista löytyvät kaupunginjohtajan talousarvioesityksestä.

Palveluihin panostetaan talouden tasapainotuksesta huolimatta

Taloutta ja talouden tasapainotuksen tavoitteita haastavat talouden suhdanteisiin liittyvät erät, kuten verotulot, maanmyyntitulot ja työttömyysetuusmaksut. Myös OKM:n valtionosuuksien ennusteessa on ollut merkittävä pienentymä kuluvan vuoden tasoon, jonka perusteita selvitetään. Suhdanneriippuvaisten erien takia valtuuston päättämään asukaskohtaiseen lainakantaan ei täysimääräisesti päästä. Menojen kasvu-ura on kuitenkin saatu taitettua, mikä on merkittävä asia. Kaupunginjohtajan esityksessä ei ole haettu lisäsopeutuksia lainakantatavoitteen saavuttamiseksi, vaan lähtökohtana on ollut valtuuston päättämän talouden sopeutuskokonaisuuden toteuttaminen täysimääräisesti. Suhdanneriippuvaisten erien vaihteluiden vaikutuksia on tässä vaiheessa vaikea arvioida koko taloussuunnitelmakaudelle.

Ulkoiset toimintatuotot ovat vuonna 2027 n. 364 milj. euroa ja ne kasvavat vuoden 2026 talousarviosta 25 milj. euroa, noin 7 prosenttia. Talouden tasapainotustoimenpiteillä tavoitellaan 7 milj. euron tulolisäystä maksu - ja myyntituloja kasvattamalla. Maankäytön maksutuloja sekä maanmyynnistä saatavia myyntituloja on budjetoitu 7 milj. euroa vuotta 2026 enemmän.

Ulkoiset toimintamenot ovat n. 1 532 milj. euroa. Vuodelle 2027 on varauduttu noin 2,7 prosentin menojen kokonaiskasvuun vuoden 2026 ennusteeseen nähden. Talouden tasapainotustoimenpiteiden vaikutuksia realisoituu jo vuodelle 2026 ja kaupungin väestömäärän ja palvelutarpeen kasvu on toteutumassa talousarviossa 2026 ennakoitua alhaisempana, mitkä pienentävät vuoden 2026 menojen kasvuennustetta.

Henkilöstökuluihin varataan 17 milj. euroa eli 2,6 prosenttia lisää vuoden 2026 ennusteeseen nähden.

Vuonna 2027 verotuloja arvioidaan tilitettävän yhteensä 916 milj. euroa, joka on n. 50 milj. euroa ja 5,7 prosenttia enemmän kuin vuoden 2026 ennusteessa. Valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 466 milj. euroa, joka on 10 milj. euroa ja 2,1 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2026. Verorahoitus (verot ja valtionosuudet) yhteensä kasvaa 40 milj. euroa ja 3,0 prosenttia vuoden 2026 ennusteeseen nähden.

Espoon tuloveroprosentti vuonna 2027 on 5,3. Kunnallisverontuottoa arvioidaan kertyvän 585 milj. euroa, 7 prosenttia enemmän kuin kuluvana vuonna. Vuoden 2026 verokertymää heikentävät negatiiviset oikaisut aiemmalta verovuodelta.

Yhteisöveroa arvioidaan tilitettävän yhteensä 149 milj. euroa eli 4,2 prosenttia enemmän kuin 2026. Yhteisöverokanta laskee 20 prosentista 18 prosenttiin vuonna 2027. Hallitusohjelman mukaisesti yhteisöveron veroperusteisiin tehtävien muutosten vaikutukset kompensoidaan nettomääräisesti kunnille yhteisöveron kuntaryhmän jako-osuudessa.

Kiinteistöveroarvio perustuu valtuuston päättämiin kiinteistöveroprosentteihin ja verohallinnon tilastoihin sekä rakentamisennusteisiin. Kiinteistöveroa arvioidaan kertyvän 182 milj. euroa eli 3 prosenttia enemmän kuin 2026.

Talousarvion valtionosuusarviot perustuvat valtiovarainministeriön syyskuussa 2026 julkaisemiin ennakollisiin valtionosuuslaskelmiin. Laskelman mukaan Espoon peruspalvelujen valtionosuus (ilman sote-uudistukseen liittyviä muutosrajoitin- ja siirtymätasauseriä) on vuonna 2027 yhteensä 296 milj. euroa. Veromenetysten kompensaatioiden määrä on 27 milj. euroa, muutosrajoittimen 116 milj. euroa ja siirtymätasauksen 29,7 milj. euroa.

Korko- ja rahoitustuottoja on arvioitu vuodelle 2027 yhteensä 52 milj. euroa. Korkokustannuksiksi arvioidaan 17 milj. euroa ja muita rahoituskuluja 5 milj. euroa. Korkokustannusten arvioidaan kasvavan noin 3 milj. euroa suunnitelmakaudella.

Vuonna 2027 vuosikatetta arvioidaan kertyvän 256 milj. euroa. Talousarviovuoden 2027 tulos on noin 36 milj. euroa.

Mittavan investointiohjelman toteuttaminen jatkuu

Investointiohjelma pohjautuu voimassa olevaan investointiohjelmaan vuosille 2026–2035 sekä siihen tehtyihin päivityksiin ja muutoksiin kehysvalmistelun ja talousarviovalmistelun yhteydessä. Valtuusto hyväksyi kesäkuussa 2026 investointikehyksen taloussuunnitelman valmistelun ja investointiohjelman 2027-2036 pohjaksi.

Talousarviovalmistelussa on investointikehykseen tehty muutamia tarkennuksia toimitilojen ja ict - hankintojen ajoittumiseen. Kaikkiaan talousarviovalmistelussa tehdyt aikataulupäivitykset siirtävät investointeja kaudelta 2027-2029 myöhemmille vuosille yhteensä 28 milj. euroa.

Talousarvion ja - suunnitelman vuosien 2027 – 2029 investoinnit ovat yhteensä ovat yhteensä noin 1,1 mrd. euroa. Koko kaudelle 2027 – 2036 investoinnit ovat yhteensä 2,8 mrd. euroa. Lisäksi kaupunki hankkii tiloja

vuokraamalla tai PPP - projektiyhtiömallilla 413 milj. eurolla kaudella 2027 - 2036. Vuonna 2027 kaupungin investoinnit ovat 359 milj. euroa ja vuokrakohteet 38 milj. euroa.

Koko Espoo - konserni investoi vuonna 2027 noin 473 milj. eurolla ja kauden 2027 – 2036 aikana yhteensä noin 4,3 mrd. eurolla.

Kaupungin investointitaso jatkuu korkeana vuosina 2027 – 2029. Panostukset kaupungin kasvuun ja varhaiskasvatuksen ja opetuksen tilatarpeisiin mittavalla toimitilainvestointiohjelmalla, Kulttuurikeskuksen teatteritila, Uimahallit, Tapiolan stadion sekä Kaupunkiradan rakentaminen painottuvat ohjelmakauden alkupuolelle ja pitävät investoinnit lähes 380 milj. euron keskimääräisellä tasolla.

Toiminnan ja investointien rahavirta negatiivinen - lainanottoa pystytään kuitenkin hillitsemään

Vuonna 2027 toimintamenot kasvavat palvelutarpeen lisääntyessä ja kustannustason noustessa, Palvelutilojen investoinnit, erityisesti koulu- ja päiväkotitilat sekä uimahallit, jatkuu edelleen suurella volyymillä ja kaupungin kasvu vaatii investointeja infrastruktuuriin. Kaupungin kasvua tukevia investointeja tehdään etupainoisesti suhteessa siihen, kuinka maanmyyntituotot sekä verotulot kertyvät.

Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti vuonna 2027 on 70. Vuosina 2027–2029 peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahaston arvioitua lisätuottoa on talousarviossa varattu käytettäväksi rahoitukseen 15 milj. euroa vuodessa. Mikäli tulorahoitus riittää investointien rahoitukseen, rahaston tuottoa ei käytetä. Rahaston purku voidaan korvata talousarvion ylittävillä rahoitustuotoilla. Lisäksi rahoitustarpeen kattamiseen varaudutaan nostamaan uutta pitkäaikaista lainaa 98 milj. euroa vuonna 2027.

Talouden tasapainotustoimenpiteet parantavat kaupungin rahavirtaa, mutta toiminnan ja investointien kumulatiivinen rahavirta pysyy negatiivisena koko taloussuunnitelmakaudella. Vuosikate ei riitä investointien rahoittamiseen, jonka takia toiminnan ja investointien rahavirta on alijäämäinen 100 milj. euroa vuonna 2027. Rahavirran alijäämä pienentyy kuitenkin kauden lopulla noin -35 milj. euroon.

Lyhennykset huomioiden kaupungin lainakanta kasvaa 38 milj. euroa vuonna 2027, mikäli talousarvioon varatut lisälainat nostetaan täysimääräisenä. Lainannostotarve tarkentuu talousarviovuoden aikana. Talouden tasapainotustavoitteen mukaisesti lainamäärä laskee taloussuunnitelmakauden aikana ja lainakanta vuoden 2029 lopussa on 821 milj. euroa, 2 330 euroa/asukas.

Konsernin lainakanta maan korkeimpia

Suurin osa Espoo-konsernin lainakannasta koostuu kaupungin lainojen lisäksi Länsimetro Oy:n, Espoon Asunnot Oy:n ja Helsingin seudun ympäristöpalvelut kuntayhtymän vieraasta pääomasta. Lisäksi Tapiolan stadionhanke toteutetaan lainarahalla, joka nostaa konsernin lainakantaa. Konsernin lainakanta on vuonna 2027 noin 3 716 milj. euroa, joka on 11 039 euroa asukasta kohden. Vuonna 2028 lainakanta kääntyy hitaaseen laskuun ja ennustekauden lopussa vuonna 2036 se on 3 154 milj. euroa, joka on 8 170 euroa asukasta kohden.

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 09.11.2026 § 354

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mykkänen Kai

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto

1

hyväksyy liitteenä olevan talousarviokirjan mukaisesti vuoden 2027 talousarvion ja taloussuunnitelman 2028-2029 liitteineen,

2

hyväksyy liitteeltä ilmenevät päätösehdotukset valtuutettujen raha-asia-aloitteisiin ja toteaa aloitteet loppuun käsittelyiksi

3

oikeuttaa kaupunginjohtajan korvaamaan talousarvioon merkityn peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahaston tuottojen 15 milj. euron käytön vastaavan suuruisella lainanotolla, jos lainanotto on edullisempaa kuin rahastojen käyttö. Rahaston purku voidaan korvata talousarvion ylittävillä rahoitustuotoilla,

4

oikeuttaa teknisen lautakunnan jatkamaan vuoden 2026 talousarviossa erikseen nimettyjen keskeneräisiksi jäävien kiinteiden rakenteiden ja laitteiden rakentamista tai rakennuttamista niille aiemmin osoitettujen kokonaismäärärahojen rajoissa,

5

oikeuttaa konsernihallinnon tekemään talousarvioon ja taloussuunnitelmaan valtuustokäsittelystä aiheutuvat sekä muut talousarvion oikeellisuutta, informatiivisuutta tai kieliasua parantavat muutokset ja tarkennukset, jotka eivät poikkea hyväksytyn talousarvion ja taloussuunnitelman sisällöstä, eivätkä oleellisesti muuta tuloslaskelman tilikauden tulosta eikä rahoitusosaa.

Käsittely

Katainen Partasen kannattamana ehdotti, että asia jätetään pöydälle. Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko Kataisen ehdotus yksimielisesti hyväksyä. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi kaupunginhallituksen yksimielisesti hyväksyneen sen.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Asia jätettiin yksimielisesti pöydälle.

Liitteet

1 Talousarvio 2027 sekä taloussuunnitelma 2028-2029
2 Vastaukset vuoden 2027 talousarvioon liittyviin raha-asia-aloitteisiin
3 Neuvottelutulos muutosesitykset 2027-2029
4 Pöytäkirjamerkinnät
5 Neuvottelumuutoksilla päivitetty tuloslaskelma

Oheismateriaali

Tiedoksi